

Je pochopitelné, že v tak rozsáhlém díle se objeví i leccaké nesrovnalosti. Fotografie na str. 194 neodpovídá tlapkám rejska obecného (netypicky černé zbarvení, struktura mozolů, dlouhé brvy), nejspíš jde o rejsce vodního. Jednou z formálních záležitostí je způsob psaní vědeckých (latinských) názvů. Už delší dobu se i u nás podařilo prosadit mezinárodně platné pravidlo zoologické nomenklatury, že kurzívou se píšou výhradně jména rodů a druhů (případně poddruhů), pro ostatní kategorie systému se používá písmo normální, v knize tato norma dodržována není (vše je v kurzívě). Drobné chyby (překlepy?) jsou ve vědeckých názvech ondatry (str. 280, *cibethicus* namísto *zibethicus*) a u tchoře stepního (str. 464, *eversmannii* místo *eversmani*). Pokud jde o český překlad, pak je škoda, že nerespektuje současné normy českého názvosloví savců a používá termíny obvyklé v polovině minulého století (ptakopysk podivný, nutrie říční nebo lasice kolčava

a lasice hranostaj, zajícovci, jelen sika i další).

Závěrem je třeba zdůraznit, že uvedené poznámky a upozornění na spíše drobné nedostatky nijak nesnižují dobrou úroveň recenzované knihy. Nepochybně představuje významný ediční počín, který nemá v evropském (a tedy i našem) prostoru obdobu. Jako komplexní encyklopedie je zdrojem základních informací o stopách a pobytových znacích mnoha evropských zvířat. Přidanou hodnotou je grafické zpracování, které při obrovském množství údajů a podkladů umožňuje relativně snadnou a rychlou orientaci. S ohledem na současnou preferenci neinvazivních metod výzkumu bude kniha jistě cennou pomůckou pro profesionální přírodovědce při monitorování zájmových druhů. Současně může bezpochyby mít stimulační efekt ke zvýšení zájmu o sledování zvířat u té části veřejnosti, pro kterou je pobyt v přírodě nedílnou součástí životního stylu. Je proto dostatek důvodů, aby se ocitla v knihov-

nách i laických pozorovatelů, i když pořizovací cena bude nejspíš pro mnohé limitující položkou.

Na druhé straně je třeba poněkud opopřavit marketingové anotace, které Stopy evropských zvířat popisují jako příručku. Příručka je knížka, kterou si „vezmu do ruky“, abych ji měl v terénu stále k dispozici. Při daném formátu, počtu stran (těžkého) křídového papíru a hmotnosti téměř 2,5 kg si však lze těžko představit tuto „bibli“ v batohu nebo v podpaží na několikakilometrové stopovací exkurzi. Nehledě k tomu, jak dlouho by pevná vazba časté používání vůbec vydržela. Určitě by proto bylo vhodné zvážit možnost využít přednosti hodnotné encyklopedie také ve formátově i cenově přijatelné podobě (paperback), zaměřené třeba pouze na stopování savců, které je z celé publikace nejpracovanější.

**Kazda, Brno 2023, 816 str.
Doporučená cena 1 700 Kč
(německý originál 75–80 eur)**

Lucie Juříčková

RECENZE

Peter Godfrey-Smith: Jiné myslí. O původu inteligence u chobotnic

Peter Godfrey-Smith je profesorem filozofie na Městské univerzitě v New Yorku a profesorem historie a filozofie vědy na univerzitě v Sydney, ale i vášnivým potápěčem a podmořským fotografem. Kniha *Jiné myslí* vychází právě z jeho záliby v potápění, resp. z pozorování hlavonožců a je ověřena řadou pozitivních recenzí. Sama přednáščí zoologii bezobratlých na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a při povídání o hlavonožcích často narážíme na „duševno“ těchto vysoce inteligentních živočichů. Pro jejich studium musíte mít stejný kurz, jako když studujete obratlovce, tedy i litera zákona uznává, že v živočišné říši představují vedle obratlovců jakýsi druhý vrchol inteligence.

Právě z tohoto vychází Godfrey-Smith ve své knize. Velice jsem se na ni těšila, protože se v profesním životě na behaviorální biologii nezaměřuji a o filozofii toho vpravdě moc nevím. Říkala jsem si tedy, že bude kniha vhodným doplněním biologických informací, které studentům o hlavonožcích při přednáškách předávám. Jenže nadšení bohužel začalo opadat hned v úvodních kapitolách. Zhruba na prvních 50 stránkách totiž autor čtenáře „zasvěť“ do gymnaziálních základů biologie. Dozvíme se něco málo o původu života, o tom, co znamená fylogenetický strom, nebo základní informace o hlavonožcích. Nic z toho ale nejde do hloubky, je to zkrátka souhrn informací, které si humanitně vzdělaný profesor potřeboval načíst, aby se v problematice trochu orientoval. Následuje popis skutečně neobvyklé lokality, na které se autor potápěl a které říká Octopolis. Jde o zvláštní místo poblíž Sydney, kde žije v neobvykle vysoké koncentraci

asi 12 jedinců chobotnice sydneyjské (*Octopus tetricus*). Díky této koncentraci tu chobotnice musejí dělat něco, co tito samotářští živočichové většinou nedělají – interagovat. A zkušenosti z uvedeného místa autora zjevně vedly k napsání publikace. Dál se v knize proplétají informace o vývoji nervových soustav s názory na vznik vědomí a roli jazyka v něm se zážitky z pozorování hlavonožců, tedy nejen chobotnic, na lokalitě Octopolis, ale také zejména sépií vějířovitých (*Ascarosepion apama*). Informace se ale opravdu spíše proplétají, nečekejte syntézu biologie a filozofie. Čtete dál v očekávání něčeho nového, pohledu zvenčí na vědomí hlavonožců, ale toho se nedočkáte. Nemohu posoudit části práce zabývající se jazykem a jeho vlivy na rozvoj vědomí ani filozofující části textu, neboť na to nemám vzdělání. Najdete zde několik pro biologa zajímavých informací o této problematice, nicméně stále marně čekáte, jaká bude souvislost s hlavonožci. V těch částech, které posoudit schopná jsem, se nic nového nedozvím. Jsou to takové výpisky z biologie se zaměřením na hlavonožce, ale jdoucí pouze po povrchu. P. Godfrey-Smith pro sebe objevil fascinující svět komunikace hlavonožců pomocí barvoměny a narazil na slavnou práci Martina Moynihana a Arcadia Rodanicha ze 70. let, kteří se snažili proložit komunikaci pomocí barvoměny gramatickými jazykovými prvky. Jinými slovy, překlápěli tento nám těžko srozumitelný systém komunikace do lidských jazykových kategorií. Z celkem pochopitelných důvodů s tímto konceptem neuspěli. To autor víceméně popíše, ale nijak dál neposunuje, byť právě zde by bio-

log čekal nějaký zajímavý nápad. Dalším „objevem“ je, že většina hlavonožců žije velmi krátce. Zase byste očekávali nějaké nebiologické náhledy na fascinující problematiku délky života místo převyprávěného vysvětlení z ústebnic biologie s konstatacím, že v daném případě víme, jak to je, protože to biologové uspokojivě vysvětlili. Kniha končí na lokalitě Octopolis a snaží se vybíjet, jak tato lokalita mohla vzniknout. Čekáte závěr vysvětlující název knihy. V čem jsou tedy myslí hlavonožců jiné. Dočkáte se ale pouze kapitolky, jak drancujeme oceány a že včely jsou také zajímavé. Musím nerada říct, že kniha pro mě byla velkým zklamáním. Ukazuje vysoké sebevědomí humanitně vzdělaného badatele, kterému útržkovitě znalosti z biologie přišly dostatečně nosné na to, aby napsal knihu. Svůj dojem bych shrnula takto: jak filozof zjistil, že člověk není jediným inteligentním živočichem na této planetě.

**Academia, Praha 2023, 232 str.
Doporučená cena 360 Kč**